

מדד המלחמה והשלום - יוני 2009

פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

עמדת ראש הממשלה נתניהו, הכוללת הסכמה לכך שישראל אמנם לא תקים התנחלויות חדשות אך עומדת על הזכות להרחיב התנחלויות קיימות, בהתאם לצורכי הריבוי הטבעי של תושביהן, מקובלת כיום על רוב הציבור היהודי בארץ: 61% תומכים לעומת 31% מתנגדים (לשאר אין עמדה). התמיכה בעמדת נתניהו משותפת למצביעי כל המפלגות, למעט מצביעי מר"צ שרק 7% מהם תומכים בה, ומצביעי העבודה הנחלקים שווה בשווה בין תומכים למתנגדים.

ואולם, התמיכה הרחבה בעמדת נתניהו נשחקת במידה ניכרת והפער בין שני המחנות מצטמצם אם מצביעים בפני המרואיינים על האפשרות שיישומה יגרום להחרפת היחסים עם ממשלת ארצות הברית. במצב כזה, רק 40% ממשיכים לתמוך בעמדת נתניהו שעה ששיעור מעט יותר גבוה (48%) מתנגדים לה. כלומר, יותר משליש מהתומכים במדיניות נתניהו בנושא ההתנחלויות באופן עקרוני, אינם סבורים כי כדאי בעניין זה להסתכן בהרעת היחסים עם ממשל אובמה.

העמדה בנושא ההתנחלויות קשורה כמובן לא רק ליחסי ישראל-ארה"ב, אלא בראש ובראשונה לעמדת הציבור בנוגע לפלסטינים. בדקנו הפעם כמה שאלות יסוד בהקשר זה, ומצאנו כי רוב ברור - 62% - בציבור הישראלי-יהודי מכיר כיום בקיומו של עם פלסטיני (32% מתנגדים והשאר אינם יודעים). פילוח על פי הצבעה לכנסת מעלה שרק בקרב מצביעי ש"ס, ומפלגות הבית היהודי והאיחוד הלאומי הרוב סבורים שאין עם פלסטיני. מבין המכירים בכך שהפלסטינים הם עם, רוב מכריע - 80.5% תומכים גם בזכות העם הפלסטיני למדינה עצמאית אך גם בקרב המכירים בעם הפלסטיני יש עדיין חמישית שאינם מכירים בזכותו למדינה או שאין להם עמדה בנדון. כלומר, בכלל הציבור היהודי יש כיום רוב לא גדול - 50% - הסבורים שלפלסטינים מגיעה מדינה עצמאית משלהם (43% אינם סבורים כך, והשאר אינם יודעים).

הפער הלא גדול לטובת מי שמכירים בזכות הפלסטינים למדינה עצמאית יכול להיות מוסבר על רקע הדעה הרווחת בציבור היהודי (71%) כי רוב הפלסטינים אינם מכירים במדינת ישראל כמדינת העם היהודי. עמדה זו משותפת למצביעי כל המפלגות אם כי, כצפוי, בקרב מצביעי העבודה ומרצ שיעור הסבורים כי רוב הפלסטינים כן מכירים בישראל כמדינת העם היהודי הוא ניכר - 42% ו 35% בהתאמה. לעמדה המשותפת לכלל הציבור בשאלה זו משנה חשיבות על רקע התביעה שמציג ראש הממשלה נתניהו כי הפלסטינים יכירו פומבית בישראל כמדינת העם היהודי. היא גם מצביעה - שוב - על הקרבה הרבה שמצאנו לאחרונה בין עמדות הממשלה הנוכחית לעמדות רוב הציבור בשאלות הנוגעות להתנהלות ישראל בהקשר לנושא הפלסטיני.

יתירה מזו: בסקר זה מצאנו כי אפילו הכרה של הפלסטינים בישראל כמדינת העם היהודי לא בהכרח תחזק את הנכונות של הציבור היהודי לפשרה טריטוריאלית. כך, 60% אומרים שיתנגדו להקמת מדינה פלסטינית שתכלול את כל השטחים שנכבשו ב 1967, גם אם תהיה הכרה פלסטינית רשמית במדינת ישראל כמדינת העם היהודי. חריגים לעניין זה הם מצביעי מרצ וקדימה, ביניהם יש רוב התומכים בנסיגה לגבולות 67 אם תהיה הכרה פלסטינית במדינת ישראל כמדינת העם היהודי. רוב הציבור היהודי (56%) גם מתנגד לכך שישראל תקבל על עצמה ולו אחריות חלקית לסבל שנגרם לפלסטינים בעקבות מלחמת 1948, כולל למשל, היווצרות בעיית הפליטים, אפילו אם הפלסטינים ייקחו עליהם באופן רשמי חלק מהאחריות לנכבה. רק בקרב מצביעי מרצ יש רוב – 78% - המוכנים לקבל אחריות חלקית בנסיבות של נטילת אחריות חלקית מקבילה בצד הפלסטיני.

בניגוד לשאלה הפלסטינים שם ראינו כאמור קרבה בין הציבור לממשלה, בשאלת גלעד שליט, רוב ברור בציבור היהודי מגלה כיום גישה ביקורתית כלפי התנהלות הממשלה: 59% סבורים שהתנהלותה אינה עניינית ושקולה לעומת 31% המחזיקים בדעה הפוכה (10% אינם יודעים). ההסתייגות ממדיניות הממשלה בעניין זה משותפת למצביעי כל המפלגות, להוציא את מצביעי הבית היהודי, וללא הבדלי גיל, מין, דתיות, השכלה והכנסה. לכן, הרוב (58%) ממליצים למשפחת שליט להחריף את צעדי המחאה שלהם. עמדה זו משותפת לרוב הציבור בלי הבדל מפלגתי, גילאי, כלכל או אחר, להוציא חריג בולט אחד המעלה שאלות בתחום השפעת המגדר על עמדות הנוגעות בתחום ההורות: בקרב הנשים 70% תומכות בהחרפת המחאה לעומת שיוון בין התומכים למתנגדים בקרב הגברים. הפער הוא משמעותי שבעתיים נוכח העובדה שברגיל, נשים נוטות פחות מגברים לתמוך במחאה לא כל שכן במחאה חריפה.

מדד המלחמה והשלום ממומן על ידי "תוכנית אוונס ליישוב סכסוכים וגישור" באוניברסיטת תל-אביב. את הראיונות הטלפוניים ביצע מכון ב. י. כהן באוניברסיטת תל-אביב ב-30 ביוני – 1 ביולי, 2009 והם כללו 503 מראיינים/ות, המייצגים את האוכלוסייה הבוגרת בארץ (לרבות יש"ע והקיבוצים). טעות הדגימה למדגם בגודל זה היא כ- 4.5%.